

نگاه مردم را دریا بید

عباس عبدي

از همان ابتدا که بیماری کووید-۱۹ شایع شد، بحث درباره ساخت واکسن آن نیز، با شدت موضوع بحث قرار گرفت. خیلی‌ها اظهار امیدواری کردند که حداکثر تا ۱۸ ماه آماده شود. برخی امید به این تاریخ نیز نداشتند. همچنین يك مساله مهم هم وجود داشت، نوعی رقابت آشکار میان کشورهای اصلی جهان وجود داشت تا نشان دهند کدام يك از آنها به لحاظ علمي برتر است که بتواند واکسن را زودتر تولید کند؟ از همان زمان يك رقابت بسیار سخت به وجود آمد، و بدتر از همه این سوال مطرح بود که این بیماری يك اپیدمی جهانی است، چگونه می‌توان دسترسی به واکسن را برای همه تا حدی یکسان ممکن کرد، به همین علت بود که سازمان بهداشت جهانی سازوکاری را به نام کوآکس تأسیس کرد که هدف آن رساندن واکسن به همه کشورها فارغ از ملاحظات سیاسی بود. ولي روشن بود که این ماجرا خیلی سیاسی‌تر از آن است که با این اقدامات بتوان آن را از عرصه سیاست خارج و تبدیل به يك امر صرفاً بهداشتی کرد. حتي در انتخابات آمریکا نیز واکسن وضعیتی سیاسی پیدا کرد و ترامپ تأکید داشت که واکسن را می‌تواند پیش از انتخابات به مرحله تزریق عمومي در آورد و اگر چنین نمی‌شود، مساله سیاسی است، یا حتي عدم تحویل واکسن‌های خریداری شده اولیه به اروپا و کانادا یا ممنوعیت خروج واکسن از اتحادیه اروپا همگی نشان داد که مساله بسیار حساس و سیاسی است و تمامی شعارهای انسان‌دوستانه در اجرای واکسیناسیون تا حدودی به حاشیه می‌رود.

از این‌رو برخی از کشورها از همان ابتدا کوشیدند که واکسن خود را تولید کنند و از این نظر وابسته نباشند، ولي روشن بود که این امکان فقط نزد چند کشور وجود دارد و همه نمی‌توانند وارد آن شوند. در نهایت آمریکا، بریتانیا، روسیه، چین و هند، ۵ کشور اصلی پیشگام در ساخت واکسن بودند. از این رو انتظار نمی‌رفت که ایران نیز با توجه به شرایط عمومي کشور بخواهد در این میدان وارد شود ولي وضعیت تحریم‌ها نشان داد که انگیزه برای این ورود وجود دارد و سابقه صدساله واکسن‌سازی نیز تا حدی زمینه این را فراهم می‌کرد.

در این میان يك مشکل جدی برای ایران به وجود آمد. اینکه واردات واکسن در عمل به حاشیه رفت، یا به دلیل انگیزه‌های تولیدکنندگان داخلی، یا محدودیت‌های سیاسی یا مشکلات در نقل و انتقال پول. به

همین علت مطالبه و درخواست برای تولید داخل بیشتر شد فقط یک مساله بود که تقریباً همه قول‌های داده شده در این مورد به هر علتی عملی نشد و در نهایت ما به وضعی رسیدیم که مردم برای زدن واکسن به ارمنستان می‌روند و کمترین مقدار واکسن را در منطقه زده‌ایم. و موج پنجم هم با عوارض بیشتر آمده است. در نتیجه نه توانستیم وارد کنیم و نه توانستیم تولید کنیم، این وضعی است که موجب تغییر نگاه مردم به موضوع واکسیناسیون شده است. گروه افکارسنجی دفتر طرح‌های ملی پژوهشکده فرهنگ، هنر و ارتباطات پنجمین موج نظرسنجی خود درباره کرونا را که در اواخر اردیبهشت انجام داد منتشر کرده است. براساس این نظرسنجی و با فاصله زیاد مردم راه‌حل اصلی مبارزه با کووید-۱۹ را تهیه واکسن دانسته‌اند (۳۳ درصد واردات سریع و ۳۰ درصد تولید داخل را گفته‌اند) و این نشان‌دهنده درک مردم از تأثیر واکسن است. ۷۳ درصد ابراز تمایل به زدن واکسن کرده‌اند، ولی نکته مهم این است که علاقه به زدن واکسن ایرانی از ۴۲ درصد در بهمن ۱۳۹۹ به ۳۰ درصد در اردیبهشت ۱۴۰۰ رسیده است. در مقابل مطلوب بودن واکسن خارجی از ۱۷ درصد به ۲۴ درصد افزایش یافته است. این نگرش به احتمال فراوان اکنون (تیر ۱۴۰۰) به سود واکسن خارجی بیشتر شده است. ۲۰ درصد مردم براساس قول مسوولان معتقد بودند که تا پایان خرداد بهره‌برداری از واکسن داخلی آغاز می‌شود که در عمل نشده است و این موجب بی‌اعتمادی بیشتر مردم می‌شود. نکته مهم این است که مردم در پاسخ به این پرسش که مهم‌ترین عامل استمرار کرونا چیست طی ماه‌های گذشته تغییر عقیده جدی داده‌اند. در بهمن ۱۳۹۹، حدود ۴۶ درصد از پاسخگویان، کم‌توجهی مردم به دستورالعمل‌های بهداشتی را عامل استمرار کرونا می‌دانستند. این رقم در اردیبهشت ماه امسال به ۳۶ درصد تنزل یافته. در عوض بی‌توجهی و آسان‌گیری مسوولان از ۲۵ درصد به ۴۸ درصد افزایش یافته که حکایت از ارزیابی منفی از مدیریت کرونا در فاصله کوتاه چند ماهه بهمن تا اردیبهشت است. این تغییر نگاه تحت تأثیر سیاست‌های نادرست واردات و تولید واکسن داخلی است.